

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 13. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252802541056/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

INDLEDNING

Fange af Røvere, som gør ham til Køkkenkarl. Da han flygter, lærer han at klare sig ved alle Slags Kneb, som Lakaj, Doktorlærling; ved 6. Bogs Slutning er han blevet Hushovmester hos en adelig Ven; i de seks følgende lærer han det usikre Liv paa Samfundets Top at kende. Gil Blas er ikke en skurkagtig Gavtyv, en *pícaro*, som Hovedpersonen i de spanske Romaner, Lesage oversatte og efterlignede, men en letfængelig Sjæl, som skiftevis har Held og Uheld, en Mand der bliver sig sine Muligheder bevidst og udnytter dem. Han er en færende Student, som maa finde sig i Ydmygelser, men aldrig forhærdes. Som *Famulus* hos en kynisk Læge kunde han ikke vænne sig til at se sine Patienter dø paa Stribe.

Nu nævner Holberg aldrig Lesages store og meget underholdende Roman (se Bind V, S. 203-04), og det er ikke sandsynligt, at han har lagt sin Ungdomshistorie an efter denne Eventyrroman. Men der er et tidshistorisk og genrehistorisk Slægtskab mellem Gil Blas og den unge Ludvig Holberg, hvis Vanskeligheder og Ydmygelser skildres saa aabenhjertigt, som forekom de i en Roman og ikke i en værdig Samfundsborgers Selvbiografi. Baaede i Holland og England behandles denne teologiske Kandidat, paa Grund af sit Udseende, som en Dreng (S. 39-40). Baaede i Kristiansand og i Oxford bruger han mellemfine Fiduser for at tjene Penge (S. 43 og 48). Han lader i Oxford og London sin velbeslaaede Ven Christian Brix betale og tager mod engelske Kollegiestudenters Middagsinvitationer, men han viser ogsaa sin Stolthed og Taknemlighed, da de tilbyder ham rede Penge til at rejse hjem for. Holberg bekender, at han i Aachen forsøgte at løbe fra en Hotelregning, men blev grebet af Værten, der havde ham mistænkt, og han maatte betale til sidste Hvid (S. 40). Han kunde jo ogsaa være kommet for Øvrigheden.

Som Gil Blas bliver Holberg udsat for Overlast, men slipper helskindet (S. 82); efter at hans Skib ud for Italiens Kyst har været truet af Pirater, ser han sig i Fan-

TRE BREVE OM MIG SELV

tasien som betroet Mand i den algierske Sørøverstat! (S. 94). Ved den sproglige Udformning af denne Begivenhed tager han især sin Tilflugt til en Roman, Petronius' saftige Satyricon, som paavist af A. Kragelund.

Holberg lader sin Udgiver betone den rejsende Forfatters Fattigdom og Genvordigheder. Han fortæller jo selv, at Lysten til at komme ud vaktet, da han i Voss læste Magister Niels Smeds Dagbøger fra Ungdomsvandring i hele Europa (S. 37). Paa en engelsk medicinsk Student, den senere bekendte Forfatter *Oliver Goldsmith* (1728-74), virkede Holbergs latinske Rejsebog paa samme Maade. Goldsmith læste den som Historien om en fattig ung Mand, der gjorde Europa til Fods, uden Penge, anbefalingsskrivelser og Venner: »En god Stemme og en overfladisk Færdighed i Musik var hans eneste Ressourcer, saa han rejste om Dagen og om Aftenen sang han ved Bøndergaardene for at faa Husly for Natten«. Og som Goldsmith troede Holberg havde klaret sig, forsøgte han selv under Ungdomsvandring i Holland, Frankrig, Schweiz og Italien. (*The Present State of Polite Learning*, Kap. 5; *O. Goldsmith: Collected Works*, by Arthur Friedman, I, 1966, S. 284 f.).

I Optakten til Epistelen betonedes Holberg, at han kun har Smaatterier at fortælle; i Udgiverens Fortale siges, at disse Ligegyldigheder er skrevet med hans sædvanlige Vid. Med denne dobbelte *captatio benevolentiae* forsøger han saaledes to Gange paa Forhaand at takkes Læseren: der er Underholdning i Vente! Han vil ikke kede sin Læser, som den spanske Adelsmand Don Juan, der tog til Rom, blev der nogle Dage, rejste hjem og lod sig fejre (S. 28 og 93). Jeg vilde gerne vide, hvad det er for en Rejsende, Holberg hentyder til. Sikkert er det, at han vil more sin Læser. Midlerne hertil er aabenlyse. Han fortæller Historier, hvor han selv optræder, men som samtidig kaster komisk Lys over andre. Der er to Hovedarter. Der er den enkle Portrætaneddote. Holberg lader os opleve en Biperson i én karakteristisk Situation, som